

TÜRK İŞARET DİLİ (TİD) ATÖLYE ÇALIŞMASININ, SAĞIR İNSANLARLA İLETİŞİME YÖNELİK TUTUMLARA ETKİSİ: SOSYAL HİZMET ÖĞRENCİ GRUBU ARAŞTIRMASI

THE EFFECT OF TID WORKSHOP ON ATTITUDES TOWARDS COMMUNICATION WITH DEAF PEOPLE: SOCIAL WORK STUDENT GROUP RESEARCH

Gül KARAHAN

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Sosyal Hizmet Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi
gulkarahann@gmail.com

Veli DUHAN

Prof. Dr. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
vduhan@health.ankara.edu.tr

*

Anahtar sözcükler

TİD, atölye çalışması, sağır, iletişim, tutum, sosyal hizmet

Keywords

TID, work shop, deaf, communication, attitude, social work

10.33537/sobild.2020.11.1.9

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 25-10-2019
Kabul edildiği tarih: 25-12-2019
Yayınlanma tarihi: 31.01.2020

Article Info

Date submitted: 25-10-2019
Date accepted: 25-12-2019
Date published: 31.01.2020

Öz

Bu araştırma TİD atölye çalışmasının, sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlara etkisini incelemek amacıyla ve bir grup sosyal hizmet bölümü öğrencisi ile yapılmıştır. Bu amaçla çalışma kapsamında 29 öğrencinin dâhil olduğu TİD ve sağır kültürü hakkında bilgi sahibi olmaya ve deneyim edinmeye yönelik farklı teknik ve materyalleri içerecek şekilde yapılandırılmış bir atölye çalışması yapılmıştır. Araştırma tek grup “ön test-son test” modeline dayalı yarı deneysel, bir başka ifadeyle “tek birim” modeline dayalı bir çalışmadır. Araştırmada, atölye çalışmasına katılan öğrencilerin sağır insanlarla iletişime yönelik olarak atölye öncesindeki ve atölye sonrasında tutumları, karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiş ve elde edilen verilerin analizi SPSS for Windows 22.0 programı ile yapılmıştır. Çalışma sonunda; öğrencilerin sağırılar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşlerini oluşturan puanlarda ortalama 3,07 puan, Sağırılar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden aldıkları puanlarda ortalama 9,41 puan değişim gerçekleştiği; başka bir ifadeyle atölye çalışmasının, atölyeye katılan öğrencilerin sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği belirlenmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada; TİD ve sağır kültürü hakkında bilgi sahibi olmaya ve deneyim edinmeye yönelik TİD atölye çalışmasının, atölyeye katılan öğrencilerin sağır insanlarla iletişime yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Abstract

This research was carried out with a group of social work students to investigate the impact of TİD workshop on attitudes towards communication with deaf people. For this purpose, a workshop was organized to include different techniques and materials in order to gain knowledge and experience about TİD and deaf culture with 29 students. The research is a quasi-experimental study based on the one group “pre-test - post-test” model; in other words, it is based on “single unit” model. In the research, the attitudes of the students participating in the workshop before and after the workshop were evaluated comparatively and the data obtained were analyzed with SPSS for Windows 22.0 program. At the end of the study; mean scores of 3.07 points on students' opinions about whether an effective and full communication is possible between deaf and hearing individuals, and mean scores of 9,41 points on the Thoughts on Deafs Scale; in other words, the workshop positively changed students' attitudes towards communicating with deaf people. In conclusion, in this research; It was concluded that the TID workshop aiming to gain knowledge and experience about TID and deaf culture had a positive effect on the attitudes of participants towards communication with deaf people.

* Araştırmaya katkılarından dolayı TÖMER İşaret Dili Programları Koordinatörlüğü Başkanı Prof. Dr. Gülsün Leyla UZUN ile TÖMER İşaret Dili Programları Koordinatörü Dr. Bahtiyar Makaroğlu'na, TİD Atölye Çalışmasında eğitmen olarak yer alan TÖMER İşaret

Dili Programları Koordinatörlüğü öğretim görevlileri Şahin Karabulut ile Sinan Bilgiç'e ve atölye çalışmasına katılan A.Ü. Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerimize teşekkürlerimizle.

GİRİŞ

TİD atölye çalışmasının, sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlara etkisini incelemek amacıyla ve bir grup sosyal hizmet bölümü öğrencisi ile yapılan bu araştırma, sağır toplum ile işiten toplum arasındaki iletişime yönelik tutumlar üzerinde etkili olabilecek bir atölye çalışması modelinin oluşturulması için ilk adımdır ve bu alanda deneysel bir çalışma yapılması, birbiriyle ilintili birden çok nedeni içermektedir.

Sağır toplum ile işiten toplum arasındaki iletişime yönelik deneysel bir çalışma yapılmasının nedenlerinin bir boyutu, sosyal hizmetin mesleki temelleriyle doğrudan ilgili olarak, bir müracaatçı grubu olan sağır topluma yönelik farklı düzeydeki müdahale süreçlerine temel oluşturacak kanıt temelli bilgi üretmeye ilişkindir. Sosyal Hizmet Uzmanları Ulusal Birliği (NASW, 2019) sosyal hizmeti güçlendirme temeline sahip terapötik yardım etme mesleği, savunmasız ve dezavantajlı birey ve grupların toplumla bütünleşmesi için mücadele eden ve toplumsal değişimi amaçlayan bir sosyal değişim mesleği ve yön verdiği sosyal politikalar ve refah hizmetleriyle toplumsal düzeni sürdürülebilir kılan bir sorun çözme mesleği olarak tanımlanmaktadır. Sosyal hizmet uygulama temelli bir disiplin olmasının yanı sıra kanıta dayalı bir bilimdir ve sosyal hizmet alanında yapılan araştırmalar, etkili uygulamalar için bir çerçeve sağlamaktadır.

Sosyal hizmet her zaman daha büyük sosyal ve politik yapılar ile insanların günlük yaşamında ortaya çıkan somut sorun durumları arasındaki bağlantıyı kuran (ASH Berlin, 2019) ve temelde birey, grup, aile, toplum düzeyinde insanın iyilik halinin gerçekleştirilmesi amacıyla yönelen bir meslek ve bir bilimdir. Sosyal hizmet uygulamalarının mikro düzeyinde müdahaleler, müracaatçıların sorunlarını çözmelerine yardımcı olmaya odaklanır. Mikro düzeyde sosyal hizmet uzmanları, müracaatçıların diğer kurumlardan ihtiyaç duydukları hizmetlere erişebilmelerine yardımcı olmanın yanı sıra doğrudan destek ve danışmanlık da sağlarlar. Bireyler, gruplar ve ailelerle yürütülen bu tür bir sosyal hizmet müdahalesi genellikle sosyal hizmette klinik uygulamanın odak noktasıdır. Mezzo düzeyde müdahaleler, daha büyük gruplara, kurumlara veya örgütlere uygulanır. Mezzo müdahalelerde, sosyal hizmet uzmanları mikro ve makro düzeyler arasında bağlantı kurmaya yönelirler. Makro düzeyde müdahaleler müracaatçının refahı ve işlevselliği üzerindeki ekonomik, tarihsel, sosyo-politik ve çevresel etkilerin önemini vurgular. Sosyal hizmet uzmanları, bu faktörlerin gelişimi nasıl kolaylaştırabileceğini ya da müracaatçılar için nasıl sorun yaratabileceğini belirlerler. Makro müdahaleler toplulukları hedef alır ve politikalar, prosedürler, düzenlemeler ve yasaların yapılmasını veya değiştirilmesini içerir (Apgar, 2018). Sosyal hizmetin mikro, mezzo, makro düzeyde uygulamalarının dayandığı temel değerlerden birisi yetkinliktir ve yetkin uygulamalar müracaatçıların kültürel çeşitliliğine hassas olmaya yönelik bir gereklilik içerir. Çeşitlilik ise her müracaatçının ve müracaatçı sisteminin benzersiz olduğunu, dikkatli, hassas ve farklı bir değerlendirme yapılması gerektirdiğini anlatır. Bu nedenle kültürel hassasiyet aslında özel bir kişiler arası hassasiyettir ve başka kültürlerin üyeleriyle ilgili başarılı bir müdahale için ön koşuldur (Derezotes, 2000). Sosyal hizmet uzmanlarının müracaatçıların kültürel değerlerini, inançlarını, davranış biçimlerini anlaması ve önemsemesi

için kültürü öğrenmeleri gereklidir. Farklı kültürleri kendi içindeki ve birbirleri arasındaki farklılık ve benzerliklere göre değerlendirme ve karşılaştırma becerisini içeren kültürel yetkinlik, en önemli amaçlardan birisidir (Zastrow ve Krist-Ashman, 2014). Sosyal hizmet uzmanları tarafından kullanılan stratejiler, öncelikle müracaatçının kültürüne uygun olmalıdır (Alle-Corliss ve Alle-Corliss, 2018). Bir sosyal hizmet uzmanı ayrıca bir topluluk içinde var olan ihtiyaçlara ilişkin topluluk bilgisine dayalı bilinçli bir anlayış geliştirmelidir. Bu anlayış, o topluluğun büyük kısmının ya da sadece kimi üyelerinin yaşadıkları zorlukları ele almak için gereklidir, çünkü topluluğu değerlendirme sürecinde kullanılacak bağlamı oluşturur ve böylece var olan durumu kendi bağlamı içinde anlaşılabilir kılar (Apgar, 2018). Başka bir ifadeyle, uygulanacak sosyal hizmet müdahalesinin mikro mezzo ya da makro düzeyde oluşuna bakılmaksızın, en temel gerekliliklerden birisi uzmanın kültürel duyarlılığa sahip olması, kültürel kodları önemsemesi ve o kültüre ilişkin bilgi sahibi olmasıdır.

Sağır toplum ile işiten toplum arasındaki iletişime yönelik deneysel bir çalışma yapılmasının nedenlerinin bir diğer boyutu, sosyal hizmet disiplininin yanı sıra sağır toplumu oluşturan insanlara doğrudan temas eden diğer meslek grupları için de kritik öneme sahip olan iletişim tutumlarının, işaret dili ve sağır toplum çalışmaları içinde ele alınması ihtiyacıdır. İnsanların yaşamları boyunca ve yaşamlarının tüm alanlarında önemli bir belirleyen olan iletişim, toplumsal yaşamda sağır insanlar ya da sağır toplum için dezavantajlar üreten bir sorun alanına dönüşebilmektedir. Bunun en önemli nedeni, iletişimde oluşabilecek zorlukların, kişiler arası iletişim üzerinde olumsuz etkilere sahip olabilmesidir. Gelişimin farklı boyutlarında sağır ve işiten bireyler arasında farklılıklar olmamasına rağmen, iletişim sorunları bireysel düzlemde farklı sorunlara neden olabilmektedir ve toplumsal yaşama ilişkin zorluklar üretebilmektedir. Toplumda farklı grup ve kültürler arasında ya da küçük grupların toplumla bütünleşmesinde yaşanabilen birçok problemin kaynağını iletişim sorunları oluşturmaktadır.

İletişimin birçok yönü vardır, iletişim insanların bilgi alış verişinde buldukları her türlü ortamda var olmaktadır ve en önemlisi bütün iletişim becerileri öğrenilmektedir (Satir, 1988, çev.2017). Tutumlar ise davranışa hazırlayıcı eğilimlerdir. Kendileri gözlenemez ancak gözlenebilen davranışlara yol açar ve çeşitli davranış biçimlerinden çıkarsanabilirler. Düşünce, duygu ve davranış eğilimi tutumların öğelerini oluşturur. Bir tutumun meydana getirdiği şey bu öğelerin bütünleşmesi ve birbirleriyle uyumlu hale gelmesidir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Tutum toplumsal bir olgudur ve öncelikle bireyin çevresindeki toplumsal olgulara karşı gösterdiği bir ön eylemi ifade etmektedir. Bununla birlikte tutumlar değişmez olgular değildir. Tutumların oluşumunda oldukça önemli bir yere sahip olan öğrenme süreci, aynı zamanda tutumların değişmesi sürecinde de önemli bir faktördür (İnceoğlu, 2010). Sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlar da tıpkı diğer tutumlar gibi toplumsallaşma sürecinde öğrenilmektedir.

Sağır toplumların iletişim aracı olan işaret dilleri, konuşulan diller gibi doğal dillerdir. Konuşma dilleri işitsel-sessel iletişim kanalını kullanırken işaret dilleri görsel-uzamsal iletişim kanalı ile üretilmektedir

(Dikyuva, Makaroğlu ve Arık, 2015). Türk İşaret Dili (TİD); Kanada İşaret Dili, Jameika İşaret Dili, Tayvan İşaret Dili, Japon İşaret Dili, Mısır İşaret Dili, Vietnam İşaret Dili, Amerikan İşaret Dili gibi dünyada tanımlanmış 144 sağır topluluğu işaret dilinden birisidir (Lewis, 2019) ve ülkemizde TİD, sağır toplum için, toplumsal yapının önemli bir bileşenidir. İşitme durumu uzun yıllar yalnızca tıbbi olarak tanımlanıp bir özür ya da engel durumu olarak görülse de son dönemde, dünyada yaşanan gelişmelerin de etkisiyle, sağır toplumun bir parçası olan, kendini sağır toplumun bir üyesi olarak tanımlayan ve işaret dili kullanan kişiler için Sağır kavramı kullanılmaya başlamıştır (Dikyuva, Makaroğlu ve Arık, 2015). Son yıllarda akademik çalışmalarda özellikle artan bu kullanım sosyo-kültürel tanıma karşılık gelmektedir. Sağır toplum ifadesi ise sadece sağırları değil sağır bireylerin sağır ya da duyan çocuklarını, anne-babalarını ve diğer yakınlarını kapsayan bir çerçeveye sahiptir. Sağır toplum bir engelli grubu değil, aksine farklı bir kültürel ve dilsel azınlık grubudur (Singleton ve Title, 2000). Sağır toplumun kültüründe en önemli nokta ise iletişim kurmaktır. Sosyal hizmet perspektifinden topluluk kavramı ile anlatılan, topluluk içinde süren etkileşim ve topluluk üyelerinin sahip olduğu ortak kimliktir. İletişim, toplulukların en önemli işlevlerinden birisidir. Ortak bir dille kurulan iletişim becerisi çok önemli sonuçlar doğurmaktadır (Netting ve ark.,2012). Diğer yandan iletişim, topluluklar arasındaki ilişki ve etkileşim üzerinde de belirleyici etkiye sahiptir. Sağır toplumun sosyal dışlanma sorunları üzerine ülkemizde yetişkin sağır bireylerle yapılan bir araştırmanın sonuçları (Alsancak, 2018) sağır toplumun, iletişim farklılığına bağlı olarak dışlandığını damgalanmaya maruz kaldığını, kültürel alanların dışında ve işiten toplumdan izole olarak yaşamlarını sürdürdüklerini ortaya koymaktadır. Araştırmada yer alan kadın katılımcıların aile üyeleri dışında yalnızca komşu ve akrabalarla etkileşimde bulduklarına, işitebilen bireylerle konuşurken utanma hissine kapıldıklarına ilişkin veriler, iletişim sorunları ve toplumsal cinsiyet faktörünün birbirleri üzerindeki karşılıklı belirleyici etkisine de dikkat çekmektedir.

İletişim sorunlarının yaşamı zorlaştıran bir etken olarak sağır bireylerin toplumsal yaşamın her alanında birden çok sorunla karşılaşmalarına neden olması sağır kültürünü bilen, TİD ile iletişim kurabilen, sağır insanlarla sorun ve ihtiyaçlarını değerlendirebilen ve müdahale edebilen sosyal hizmet uzmanlarına olan ihtiyacı daha da görünür kılmaktadır. Diğer yandan sağırlar ve işiten bireyler arasında tam ve etkin bir iletişimin mümkün olup olmayacağına ilişkin görüşlerin ve sağırlar hakkındaki düşüncelerin, iletişim ve etkileşim ağlarının yaşanma süreçleri ve sonuçları üzerindeki önemli etkisi, sağır toplum ve işiten toplum arasındaki iletişimi inceleyen deneysel araştırmaların sayıca sınırlı olduğu da düşünüldüğünde, bu alana yönelik araştırmaları önemli kılan bir faktör olarak öne çıkmaktadır.

Bu araştırma TİD ve sağır kültürü hakkında bilgi sahibi olmaya ve deneyim edinmeye yönelik TİD atölye çalışmasının, atölyeye katılan öğrencilerin sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlarına etkisini incelemek ve tutumlarında değişiklik olup olmadığını ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla çalışmada; TİD ve sağır kültürü hakkında bilgi sahibi

olmaya ve deneyim edinmeye yönelik bir atölye çalışması sonunda, atölyeye katılan öğrencilerin sağır insanlarla iletişime yönelik tutumları farklılık gösterir mi? sorusuna yanıt aranmıştır.

Yapılan araştırma, sosyal hizmet bölümü öğrencileri özelinde sağır toplum ile işiten toplum arasındaki iletişime yönelik tutumlar üzerinde TİD atölye çalışmasının etkilerini ortaya koymanın yanı sıra, farklı mesleki disiplinlerin lisans düzeyinde kullanılabilir bir atölye çalışması modelinin oluşturulmasında da ilk adım olma önemine sahiptir ve çalışmanın sonuçlarının TİD atölye çalışmalarının içeriğinden uygulama alanlarının yaygınlaştırılmasına uzanan dizge boyunca anlamlı katkılar sağlaması beklenmektedir.

Yöntem

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, ölçme araçları, işlem ve verilerin çözümlenmesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bir grup sosyal hizmet bölümü öğrencisi ile yapılan ve TİD atölye çalışmasının sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlara etkisinin incelendiği bu araştırma tek grup "ön test-son test" modeline dayalı yarı deneysel (Kaptan, 1982); bir başka ifadeyle "tek birim" modeline dayalı bir çalışmadır. Tek grup ön test - son test tasarımı, belirli bir örnek üzerindeki bir müdahalenin etkisini belirlemek için en sık kullanılan araştırma türüdür. Bu araştırma tasarımı iki özellik ile tanımlanmaktadır. İlk özellik, tek bir katılımcı grubunun yani, tek gruplu bir tasarımın kullanılmasıdır. İkinci özellik, bir uygulamadan önce ve sonra bağımlı bir değişkenin değerlendirilmesini gerektiren doğrusal bir sıralama yani, bir ön test - son test tasarımıdır (Allen, 2017). Tek birimlik desenler sadece tek birim ya da tek birim olarak kabul edilen tek bir grup için kullanılır. Bu nedenle bir kontrol birimi ya da kontrol grubu yoktur. Bu modele dayalı tipik bir araştırmada karşılaştırma, herhangi bir müdahalenin yapılmadığı zaman sürecinde elde edilen veri puanı ile müdahalenin yapıldığı zaman elde edilen veri puanı arasında yapılır. Müdahalenin yapıldığı aşama A aşaması ve müdahalenin yapıldığı aşama ise B aşaması olarak adlandırılır. Müdahale araştırmanın bağımsız değişkeni, çıktı ölçümü ise bağımlı değişkenidir. Tek birim modelinde müdahalenin farklı birimlerde tekrarlanabilir bir niteliğe sahip olması gereklidir, bu nitelik olmaksızın müdahalenin tekrarlanması ve hem farklı araştırmalarda hem de farklı araştırmacılar tarafından uygulanması mümkün değildir (Duyan, 2010). Bu modele uygun olarak araştırmada tekrarlanabilir bir atölye çalışması planlanmış ve atölye çalışmasına katılan bir grup öğrencinin sağır bireylerle iletişime yönelik görüşleri ile sağır bireylere yönelik düşüncelerine ilişkin olarak atölye çalışması öncesi olan A aşamasında ön test ve atölye çalışması sonrası olan B aşamasında son test ölçümleri yapılmıştır.

Araştırmanın bağımsız değişkeni ön test ve son test uygulamaları arasında öğrenciler ile gerçekleştirilen atölye çalışması uygulamasıdır. Bağımlı değişkenler ise öğrencilerin "sağırlar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşleri" ile orijinali Berkay, Gardner ve Smith (1995) tarafından geliştirilen Türkçe uyarlaması Yıldız-Çoksan

ve Çoksan (2019) tarafından gerçekleştirilen Sağırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği ile değerlendirilen "işiten bireylerin sağrırların yetenekleri [capabilities] hakkındaki tutum ve inanışları" düzeyidir.

Çalışma Grubu

Tablo 1'de görüldüğü üzere araştırmaya katılan öğrencilerin yaşları 18 ile 31 arasında değişmekte olup yaş ortalaması 19.0 (SS=3.00)'dur. Öğrencilerin yaklaşık

yedide altısı kadındır. Öğrencilerin yaklaşık beşte üçünün sağır bir tanıdığı bulunmamaktadır. Öğrencilerin, dörtte üçünün sağır kültürü hakkında çok az bilgisi bulunmakta ve yaklaşık altıda birinin ise bilgisi bulunmamaktadır. Ayrıca araştırma grubunda yer alan öğrencilerin yaklaşık üçte birinin işaret dili hakkında bilgisi bulunmamaktadır.

Tablo 1.

Çalışma Grubu

		Sayı	%
Yaş*	18	7	24,2
	19	14	48,3
	20 ve üzeri	8	27,5
Cinsiyet	Kadın	25	86,2
	Erkek	4	13,8
Sağır bir tanıdığı olma durumu	Evet oldu	12	41,4
	Hayır olmadı	17	58,6
Sağır kültürü hakkında bilgi sahibi olma durumu	Evet var	3	10,3
	Çok az var	22	75,9
	Hayır yok	4	13,8
İşaret dili hakkında bilgi sahibi olma durumu	Evet var	7	24,1
	Çok az var	13	44,8
	Hayır yok	9	31,0

* Ort=19,90 SS=3,00 Min=18 Maks=31

Ölçme Araçları

Atölye çalışmasında araştırmacılar tarafından hazırlanan bir soru kağıdı ile Sağırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği kullanılmıştır.

Soru Kağıdı

Çalışmanın soru kağıdında öğrencilerin yaşı ve cinsiyeti ile sağır bir tanıdığı olup olmadığı, sağır kültürü hakkında bilgisi olup olmadığı ve işaret dili ve TİD hakkında bilgisi olup olmadığı sorularından oluşan sosyo-demografik verileri elde etmeye yönelik 5 soru yer almıştır. 3. soru "evet var" ve "hayır yok" şeklinde 2 seçenek, 4. ve 5. soru "evet

var", "çok az var" ve "hayır yok" şeklinde 3 seçenek içerecek şekilde hazırlanmıştır. Soru kağıdının 6. sorusu bir derecelendirme sorusudur. Derecelendirme sorusu, atölyeye katılan öğrencilerin atölye çalışmasının öncesinde ve sonrasında, sağırlar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşlerini 0-10 arasında derecelendirilmiş bir ölçek üzerinde işaretleyebileceği ve karşılaştırmaya olanak veren bir dizgede aşağıdaki gibi sorulmuştur;

"Sağırlar ve işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişim mümkündür" önermesine katılma derecenizi işaretleyiniz.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
0 Kesinlikle katılmıyorum					10 Tamamen katılıyorum				

Soru kâğıdının 6. sorusunun devamında ise sağır lar hakkındaki düşünceler ölçeği yer almıştır.

Sağır lar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği

Sağır lar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği Berkay, Gardner ve Smith (1995) tarafından, işiten bireylerin sağır ların yetenekleri [capabilities] hakkındaki tutum ve inanışlarını ölçmek için geliştirilmiş olup ölçeğin Türkçe uyarlaması Yıldız-Çoksan ve Çoksan (2019) tarafından yapılmıştır. Ölçekte 20 madde bulunmakta ve her bir maddeye "tamamen katılıyorum=4", "katılıyorum=3", "katılmıyorum=2", "kesinlikle katılmıyorum=1" seçeneklerinden biri işaretlenerek yanıt verilmektedir. 1, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15 ve 16. numaralı maddeler tersine puanlanmaktadır. Ölçekten daha yüksek puan almak sağır bireylere yönelik daha olumlu düşüncelere sahip olunduğunu ifade etmektedir.

İşlem

Atölye çalışması 26.12.2019 tarihinde A.Ü. Sosyal Hizmet Bölümü 2019-2020 Güz Dönemi İletişim Becerileri dersinin 29 öğrencisinin katılımıyla yapılmıştır. Atölye çalışması ders dışı bir etkinlik olarak planlanmış ve katılımda gönüllülük esas alınmıştır. Eğitimin öncesinde atölye çalışmasına davet edilen öğrenciler çalışmanın amacı, kapsamı, süresi hakkında eğitimci öğretimin üyesi tarafından bilgilendirilmiştir. Ardından öğrencilere ölçme araçları dağıtılarak doldurmaları sağlanmış ve araştırmanın A aşaması tamamlanmıştır. 10:00-12:00 saatleri arasında süren atölye çalışmasında araştırmacıların yanı sıra TÖMER İşaret Dili Programları Koordinatörlüğü öğretim görevlileri Sinan Bilgiç ve Şahin Karabulut eğitimci olarak yer almışlardır. Kısa süreli eğitimi de kapsayan çalışmada işaret dili, işaret dilinde doğru bilinen yanlışlar, TİD, sağır toplum, sağır kültürü, sağır okullarının tarihi anlatılmış; işaret dilinden örnekler verilmiş; bir romandan okunan kısa bölümün işaret dili çevirisi yapılmış; atölye TİD'in günlük konuşma dilinden edebi metinlere, temel somut gereksinimlerden karmaşık duyguların ifadesine uzanan dizgede kullanımına ilişkin örnekler içermiştir. Atölye çalışması öğrencilerin sürece aktif olarak dâhil olmalarına ve yalnızca bilgi edinmelerine değil aynı zamanda deneyim kazanmalarına yönelik planlanmış; anlatım, gösterip-yaptırma, soru-cevap ve örnek olay öğretim yöntemleri kullanılmış, çeviri etkinliğine ve uygulamaya yer

Tablo 2.

Öğrencilerin Atölye Çalışması Öncesi ve Sonrası Puanlarının Karşılaştırılması

	Grup	n	Ort	SS	En Küçük	En Büyük
Önerme	Ön test	29	6,55	2,39	1,00	10,00
	Son test	29	9,62	,62	8,00	10,00
Ölçek	Ön test	29	65,03	6,69	53,00	78,00
	Son test	29	74,44	4,27	66,00	80,00

verilmiştir. Eğitimcilerden birinin Sağır olması atölyenin, atölyeye katılan öğrencilerin TİD kullanımının yanı sıra sağır insanlarla işiten insanlar arasında TİD'le kurulan iletişimi deneyimlemelerini de sağlamıştır. Atölyeye katılan öğrencilere işaret dili ile "ben, sen, biz, aile, kardeş, anne, baba, arkadaş, merhaba, nasılsın, günaydın, üzgünüm, mutluyum" kelimeleri ve "mevsimler" öğretilmiş, uygulama ile TİD'i deneyimlemeleri sağlanmıştır. Atölye çalışması işaret dilinin doğal bir dil olduğunu, tarihsel bir geçmişe dayandığını, kültürel bir yapıya sahip olduğunu ve bu dili kullananlar arasında iletişimi sağladığını fark etmeyi, kavramayı ve deneyimlemeyi sağlayacak bir içerikte yapılandırılmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma verileri bilgisayarda işlenerek istatistiksel çözümlenmeler yapılmıştır. İşlemlerin yapılmasında sosyal bilimlerde istatistiksel çözümlenmeler için paket program şeklinde hazırlanan SPSS for Windows 22.0 programı kullanılmıştır. Araştırmanın amaçları çerçevesinde, araştırmaya katılan öğrencilerin atölye öncesi ve sonrasında "sağır lar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşleri" ile Sağır lar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden aldıkları puanların karşılaştırılması için parametrik olmayan testlerden yararlanılmış ve farkın anlamlılık düzeyini belirlemek amacıyla, aynı denekler üzerinde iki farklı zamanda yapılan ölçümlerde elde edilen ilişkili iki ölçüm setine ait fark puanlarının yönünün yanı sıra miktarlarını da dikkate alan, sosyal bilimlerde az denekli grupları içi araştırmalarda sıklıkla kullanılan Wilcoxon Signed Ranks testi (Büyüköztürk, 2017) uygulanmıştır. Araştırmada istatistiksel anlamlılık düzeyi 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bulgular

Bu bölümde, öğrencilerin tutum puanlarına ilişkin atölye çalışması öncesi ve sonrası (ön test-son test) elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Öğrencilerin atölye çalışması öncesi ve sonrası puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2' den anlaşılacağı üzere araştırmaya katılan öğrencilerin atölye çalışması öncesi ve sonrası puanları "sağlırlar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşleri" ile Sağlırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasındaki değişiklikler çerçevesinde ele alınmıştır. Ayrıca öğrencilerin ölçekten aldıkları toplam puan ortalamalarındaki değişim değerlendirilmiştir. Tablo 2' den de görüleceği üzere öğrencilerin "sağlırlar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşleri" puanları ortalaması eğitim öncesinde 6,55 iken bu ortalama eğitim sonrasında 9,62 olmuştur. Belirtilen önermeye ilişkin ortalama değişim 3,07 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca araştırmaya katılan öğrencilerin atölye çalışması öncesinde önermeye verdikleri en küçük puan 1

iken, atölye çalışması sonrasında verilen en küçük puan 8'dir. Öğrencilerin, Sağlırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden aldıkları puanların ortalaması eğitim öncesinde 65,03 iken bu ortalama eğitim sonrasında 74,44 olarak hesaplanmıştır. Öğrencilerin sağlırlar hakkındaki görüşlerine ilişkin ortalama değişim 9,41 olarak gerçekleşmiştir. Öğrencilerin eğitim öncesi ve sonrasında ölçekten aldıkları puanların değişimi değerlendirildiğinde, elde edilen bulgular ışığında, öğrencilerin sağır bireylere yönelik olarak görüşlerinin olumlu yönde değişim gösterdiği söylenebilmektedir.

Öğrencilerin atölye çalışması öncesi ve sonrası puanlarına ilişkin Wilcoxon test sonuçları Tablo 3'de verilmiştir.

Tablo 3.

Öğrencilerin Atölye Çalışması Öncesi ve Sonrası Puanlarına İlişkin Wilcoxon Test Sonuçları

	Değişimin Yönü	S	Mean Rank	Sum of Ranks	İstatistik	Anlamlılık Düzeyi
Önerme	<i>Olumsuz</i>	0	,00	,00	Z= - 4,314	p=,001
	<i>Olumlu</i>	24	12,50	300,00		
	<i>Yok</i>	5				
Ölçek	<i>Olumsuz</i>	0	,00	,00	Z= - 4,710	p=,001
	<i>Olumlu</i>	29	15,00	435,00		
	<i>Yok</i>	0				

Tablo 3'te atölye çalışması öncesi ve sonrasında öğrencilerin tutumlarında meydana gelen değişime ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere atölye çalışmasına katılan öğrencilerin büyük bir bölümünde "sağlırlar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşleri" olumlu yönde değiştiği görülmektedir. Ayrıntılı bir şekilde ifade etmek gerekirse 5 öğrencinin görüşünde herhangi bir değişim olmazken 24 öğrencinin görüşü olumlu yönde değişim olmuştur ve meydana gelen değişim istatistik olarak anlamlıdır (Z= - 4,314; p=,001). Sağlırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden alınan puanlara göre öğrencilerin tamamında olumlu yönde değişim olmuştur ve meydana gelen değişim istatistik olarak anlamlıdır (Z= - 4,710; p=,001).

Sonuç

Bir grup sosyal hizmet bölümü öğrencisi ile yapılan ve TİD atölye çalışmasının sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlara etkisinin incelendiği tek grup "ön test-son test" modeline dayalı bu deneysel; bir başka ifadeyle "tek birim" modeline dayalı bu araştırmada, TİD atölye çalışmasının öğrencilerin sağır bireylerle iletişime yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kullanılan modele uygun olarak yapılan ön test - son test ölçümlerinin karşılaştırmalı analizi, atölye çalışmasının öğrencilerin sağlırlar ile işiten

bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşlerini oluşturan puanlarda ortalama 3,07 puan, Sağlırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden aldıkları puanlarda ortalama 9,41 puan değişim gerçekleştiğini, araştırmaya katılan öğrencilerin atölye çalışması öncesinde önermeye verdikleri en küçük puanın 1, atölye çalışması sonrasında verdikleri en küçük puanın 8 olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca tablo.3'te verilen bulgulara eklenmesi gereken önemli bir bilgi ön test ve son test formunda yer alan önermeye ilişkin görüşlerin değişimine dairdir. Tablo.3'te yer alan veriler atölye çalışmasında Sağlırlar Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nden alınan puanlara göre öğrencilerin tamamında olumlu yönde değişim olduğunu, 5 öğrencinin sağlırlar ile işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişimin mümkün olup olmadığına ilişkin görüşlerinin değişmediğini ortaya koymakla birlikte, görüşleri değişmeyen 5 öğrencinin ön test formu, atölye öncesinde görüşlerini olumlu en yüksek puanla ifade ettiklerini göstermektedir. Böylece atölye çalışmasının sonuçlarını, ön test formunda olumlu en yüksek puan dışında bir puan veren tüm öğrencilerin görüşlerini olumlu yönde değiştirdiği şeklinde yorumlamak mümkündür.

Yapılan TİD atölye çalışması, atölyeye katılan öğrenciler için planlı bir etkileşim ortamı sağlamış, belirli bir süre içinde yapılandırılmış etkinliklerle öğrencilerin

TİD ve sağır bireylerle iletişime ilişkin bilgi ve deneyim edinmesi sağlanmıştır. Atölye sonunda elde edilen sonuçlar uluslararası literatürde yer alan çalışmalarla da benzerlik göstermektedir. Coryell, Holcomb, Scherer (1992) tarafından, çalışmanın yapıldığı tarihte 1.200 sağır öğrencisi olan, Rochester Teknoloji Enstitüsü'nde yapılan bir çalışmada sağır ve işiten öğrencilerin kampüste entegrasyonu ve sağır öğrenciler ile işiten öğrencilerin ilişkilerini çevreleyen tutumları araştırılmıştır. Birbirleriyle yüzeysel mimikler, yazılı iletişim ve işaret diliyle konuşmak gibi farklı yoğunluklarda etkileşim içinde olan iki grup arasında; öğrencilerin olumlu etkileşime katkıda bulunduğunu ifade ettiği temel faktörler içinde kültürel çeşitlilik bilinci, iletişim duyarlılığı, etkili iletişim becerilerinin geliştirilmesi, karşılıklı uyum ve saygının yanı sıra etkileşim için yapılandırılmış fırsatlar yer almaktadır. Çalışmanın ortaya koyduğu sonuçlardan birisi, iletişim engelinin önemli bir anlaşmazlık kaynağı olduğudur. Çalışmaya katılan öğrencilerin; işaret dili kurslarının daha kolay erişilebilir olmasının, sağır insanlara karşı daha duyarlı olmaya ve daha iyi anlaşmaya yönelik güçlü bir gereklilik olduğunu ifade ettikleri belirlenmiştir.

Lee ve Pot (2018) sağır insanlara yönelik tutumların bir süredir inceleniyor olmasına rağmen, çalışmaların çoğunun tıp uzmanlarına veya çocuklara odaklandığını, ancak çok sınırlı sayıdaki çalışmada üniversite öğrencilerinin işaret dili derslerinde edindikleri becerilerin incelendiğini belirtmişlerdir. Amerikan İşaret Dili (ASL) dersine ve Sağır Kültürü dersine kayıtlı üniversite öğrencileri arasındaki tutumları araştırmayı, karşılaştırmayı ve öğrencilerin sağır insanlara yönelik tutumlarını etkileyen diğer faktörleri tanımlamayı amaçladıkları çalışmada elde ettikleri sonuçlar; Sağır Kültürü dersine kayıtlı öğrencilerin, sağır kültürünü ASL dersine kayıtlı olan öğrencilerden daha iyi anladıkları yönündedir. Bu çalışmada ders türüne ek olarak, akademik ana dalın ve ASL derslerini alma nedenlerinin, sağır insanlara yönelik tutumları etkileyen diğer faktörler olduğu belirlenmiştir. Araştırma sağır kültürünü ve dilini öğrenme gereksinimi için dersi alan öğrencilerin, sadece gerekli dil kredilerini sağlamak için bir ASL dersi alan öğrencilerden daha olumlu bir bakış açısına ve tutuma sahip olduğunu göstermiştir. Çalışma sonunda sağır kültürünü tanıma ve sağır insanlarla etkileşim içinde olma durumunun, sağır insanlara karşı olumlu tutumları güçlendirdiği ve kültürel bir anlayış kazanmayı sağlayabildiği belirtilmiştir.

Tutumları incelemeye yönelik olan ve olumlu tutum ile olumsuz tutumun ne olduğunu açıklamak konusunda dikkat çeken bir çalışma, insani hizmet profesyonellerinin sağırlığa karşı tutumlarının incelendiği araştırmadır. Cooper, Rose, Oliver tarafından (2004) tarafından yapılan çalışmada; daha önce yayınlanmış ölçeklerden farklı olarak, sağır insanların deneyimlerine dayanan Sağırlığa Karşı Tutum Ölçeği, sağır olan insanlarla çalışabilecek tüm insani hizmet profesyonelleri ile birlikte kullanılmak üzere tasarlanmıştır. Çalışmada tutum ifadeleri hem odak grup yöntemi ile hem de literatür taraması ile oluşturulmuştur. Odak grup üyeleri sağır toplumun üyeleri olan, tümü sağır olan, yaşları 22-45 arasında değişen, 2 üyenin ruh sağlığı uzmanı olduğu 6 kadın üyeden oluşmuştur. Çalışmada odak grubun tüm üyelerinin sağırlığın tıbbi bir sorun olarak görülmesine itiraz ettiklerini, engelli modelinin olumsuz bir tutum

olarak görüldüğünü; sağır insanların kendi kültürlerine ve dillerine sahip olduklarına inandıklarını ve olumlu bir tutumu, sağır kültürünün kabul edilmesi ve saygı duyulması olarak tanımladıklarını; odak grup üyelerinin eşitlik, yetenek, kültür ve dil konularını vurguladıklarını ortaya koymuştur.

Bu çalışmada kullanılan Sağır Hakkındaki Düşünceler Ölçeği'nin kullanıldığı önemli bir örnek araştırma ise Yunanistan'da yaşayan 100 kişinin, ülkede yaşayan sağır insanlar hakkındaki düşüncelerinin araştırıldığı çalışmadır. Nikolaraizi ve Makri (2005) tarafından yapılan çalışmada (a) Yunan İşaret Dili (GSL) ile iletişim kuran sağır yetişkinler, (b) sözlü dilde iletişim kuran sağır yetişkinler, (c) GSL kurslarına katılan işiten yetişkinler ve (d) bu kurslara katılmayan işiten yetişkinlerden oluşan dört ayrı grubun, sağır insanların yeteneklerine ilişkin inançlarını tanımlamak ve karşılaştırmak amaçlanmıştır. Dört katılımcı grubunun da sağır insanlar hakkında nispeten olumlu görüşler ifade ettiğinin belirlendiği çalışmada, en olumlu düşüncelerin GSL ile iletişim kuran Sağır yetişkinler tarafından ifade edildiği saptanmıştır. Araştırmanın bulguları insanların işaret dilini öğrendiklerinde ve Sağır insanlarla doğrudan temas ve etkileşim yoluyla sağır kültürünü tanıdıklarında olumlu tutumlarının geliştiğini göstermektedir.

A.Ü. Sosyal Hizmet Bölümü 2019-2020 Güz Dönemi İletişim Becerileri dersinin 29 öğrencisinin TİD atölye çalışmasının sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlarına etkisini incelemek amacıyla yapılan bu çalışmada; TİD ve sağır kültürü hakkında bilgi sahibi olmaya ve deneyim edinmeye yönelik bir atölye çalışmasının, katılımcıların sağır insanlarla iletişime yönelik tutumları üzerinde olumlu yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonunda TİD atölye çalışmasının; A.Ü. Sosyal Hizmet Bölümü 2019-2020 Güz Dönemi İletişim Becerileri dersinin 29 öğrencisinin sağır insanlarla iletişime, sağır kültürüne ve sağır insanlara yönelik tutumlarını olumlu yönde değiştirdiği saptanmıştır. Bu çalışmanın TİD atölye çalışmalarının sağır insanlarla iletişime yönelik tutumları olumlu yönde geliştirecek güçlü bir potansiyele sahip olmasına ilişkin ortaya koyduğu sonuçların, işaret dili ve sağır toplum çalışmaları alanında yapılacak bu tür araştırmalar için, başka araştırmaya ve araştırmacılara da ilham verici olması umulmaktadır.

Öneriler

Yapılan çalışmada elde edilen ve uygulanan TİD atölye çalışmasının araştırmaya katılan sosyal hizmet bölümü öğrencilerinin sağır insanlarla iletişime yönelik tutumları üzerindeki etkisini ortaya koyan sonuçlar, ardışık iki öneriye dayanak oluşturmaktadır. İlki alanda yapılacak araştırmalara yöneliktir. Sosyal hizmet disiplininin yanı sıra sağır toplumu oluşturan insanlara doğrudan temas eden hukuk, tıp, psikoloji gibi kimi meslek grupları için de kritik öneme sahip olan sağır insanlarla iletişime yönelik tutumlara, ilgili disiplinlerin lisans düzeyi öğrencileri ile yapılacak TİD atölye çalışmalarının etkisini saptamaya yönelik yeni araştırmalar yapılması, kanıt temelli bir uygulama alanı oluşturacaktır. İkincisi ise yeterli kanıt temelinin oluşmasının ardından bir TİD atölye çalışması modelinin oluşturulmasına ilişkindir. Bilimsel araştırmalara dayalı olarak geliştirilecek kanıt temelli bir model TİD atölye

çalışmalarının yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacaktır.

Çıkar ve Fikir Çatışması

Yazarlar, bu makalede raporlanan bulgular ve içerik hakkında herhangi bir fikir çatışması içerisinde olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Finansal Destek

Bu çalışma için herhangi bir kurum ya da kuruluşun finansal destek alınmamıştır.

KAYNAKLAR

ALLE-CORLISS L., ALLE-CORLISS R. (1998). *Advanced Practice in Human Service Agencies. Issues, Trends, and Treatment Perspectives*. Belmont: Wadsworth Publishing.

ALLEN, M. (2017). *Communication Research Methods*. California: SAGE Publishing Company. ISBN: 978-1-4833-8143-5.

ALSANCAK, F. (2018). *Sağır Toplumun Sosyal Dışlanma Sorunları*. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. Cilt:11, sayı:58. Issn: 1307-9581. ss.434-430.

APGAR, D. (2018). *Social Work ASWB Clinical Exam Guide*. New York: Siproinger Publishing Company, LLC.

ASH BERLİN (2019). *Was ist Soziale Arbeit?* Erişim Tarihi: 02.12.2019 <https://www.ash-berlin.eu/studium/studiengaenge/bachelor-soziale-arbeit/profil/>.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2017). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. (23. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

COOPER, A., ROSE, J., OLIVER, M. (2004). *Measuring the Attitudes of Human Service Professionals Toward Deafness*. American Annals of the Deaf, Vol.148, No.5 (2004), ss.385-389. Published by Gallaudet University Press.

CORYELL, J., HOLCOMB, T.K., SCHERER, M. (1992). *Attitudes Toward Deafness: A Collegiate Perspective*. American Annals of the Deaf, Volume 137, Number 3, July 1992, ss.299-302. Published by Gallaudet University Press. DOI: <https://doi.org/10.1353/aad.2012.0452>

DEREZOTES, D. S. (2000). *Advanced Generalist Social Work Practice*. California: Sage Publications, Inc.

DİKYUVA, H., MAKAROĞLU, B., ARIK, E. (2015). *Türk İşaret Dili Dilbilgisi Kitabı*. Ankara: İmpetus Medya Prodüksiyon Ltd. Şti. ISBN: 978-605-4628-84-1.

DUYAN, V. (2010). *Sosyal Hizmet: Temelleri, Yaklaşımları, Müdahale Yöntemleri*. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Yayını, No:15.

İNCEOĞLU, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. (5. Baskı).

İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınları, No:69.

KAĞITÇIBAŞI, Ç., CEMALCILAR, Z.(2014),. *Dünden Bugüne İnsan ve İnsanlar*. 16. Basım. İstanbul: Evrim Yayınevi.

KAPTAN, S. (1982). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistiksel Yöntemler*. Ankara: Tekişik Yayınları.

LEE C., POTT, S.A. (2018). *University Students' Attitudes Towards Deaf People: Educational Implications For The Future*. Deafness & Education International 20:2, ss. 80-99.

LEWIS, M. P. (2019). *Turkish Sign Language*. Erişim tarihi: 12.12.2019. <https://www.ethnologue.com/subgroups/sign-language>.

NASW (2019). *Types of Social Work*. Erişim Tarihi: 20.12.2019. <https://www.socialworkers.org/News/Facts/Types-of-Social-Work>.

NETTING KETTNER, P.M., McMURTRY, S.L., THOMAS, M.L. (2012). *Social Work Macro Practice*. Fifth Edition. London: Pearson Education.

NİKOLARAZİ, M., MAKRİ, M. (2005). *Deaf and Hearing Individuals' Beliefs About the Capabilities of Deaf People*. American Annals of the Deaf , Vol. 149, No. 5 (WINTER 2004/2005), ss. 404-414. Published by: Gallaudet University Press.

SATİR, V. (2017). *İnsan Yaratmak*. Çev. Selim Yeniçeri. (2. Basım). Orj.Basım: 1988. İstanbul: Beyaz Yayınları.

SINGLETON J.L., TITTLE, M.D. (2000). *Deaf Parents and Their Hearing Children*. Journal of Deaf Studies and Deaf Education 5:3 ss. 221-236.

YILDIZ ÇOKSAN, S., ÇOKSAN, S. (2019). *Demografik Değişkenler Açısından Sağır Olmayan Yetişkinlerin Sağır Bireylere Yönelik İnanışları: Betimleyici Bir Ön Çalışma*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 10(2), 2019. ss.147-155.

EKLER:

Ek 1. Soru Formu

1. Yaş

—

2. Cinsiyet

___ kadın

___ erkek

3. Hiç sağır bir tanıdığınız oldu mu?

___ evet oldu

___ hayır olmadı

4. Sağır kültürü hakkında bilginiz var mı?

___ evet var

___ çok az var

___ hayır yok

5. İşaret dili ve TİD hakkında bilginiz var mı?

___ evet var

___ çok az var

___ hayır yok

6. “Sağır ve işiten bireyler arasında etkin ve tam bir iletişim mümkündür” önermesine katılma derecenizi işaretleyiniz.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

0 Kesinlikle katılmıyorum

10 Tamamen katılıyorum